

Arkivsak-dok. 23/43683-2
Saksbehandler Camilla Kristine Dahlstrøm

Saksgang
Utvalg for kultur og oppvekst 2023 - 2027

Møtedato
06.02.2024

Sak nr.

Høringssvar - forslag til forskrift til ny opplæringslov og forslag til ny forskrift til privatskoleloven

Innstillingssak.

Medsaksbehandlere:

Kommunedirektørens innstilling:

Sarpsborg kommune avgir høringsuttalelse i samsvar med kommunedirektørens synspunkter i saksframlegget.

Vedlegg:

Høring om forskrift til ny opplæringslov og ny forskrift til privatskoleloven

Sammendrag:

Utdanningsdirektoratet har sendt forslag til ny forskrift til opplæringslov og forslag til ny forskrift til privatskoleloven på høring.

De nye forskriftene gir elever med opplæring i og på tegnspråk økt valgfrihet, og mulighet til å få utvidet timetall. Videre foreslår Udir at elever som har opplæring i andrespråk eller tegnspråk får fritak fra opplæring i fremmedspråk, fordypning eller arbeidslivsfag. Elever som har fritak fra skriveopplæring i sidemål, kan selv velge å motta slik opplæring.

Udir foreslår å ta ut kravet om samtykke i forkant av at det fattes vedtak om forsering, men det skal likevel synliggjøres at eleven selv må ønske å forsere i et fag.

Utdanningsdirektoratet foreslår videre at saker knyttet til det fysiske skolemiljøet følger saksbehandlings- og klagereglene i forskrift om miljø og helse i barnehager, skoler og fritidsordninger.

I forslaget til ny forskrift presiseres det at elever må ha blitt varslet dersom standpunktkarakteren i orden og oppførsel skal settes ned. Det er også foreslått å tydeliggjøre at elever skal ha fått en advarsel før de bortvises fra eksamen, og at eksamen skal annulleres dersom det oppdages juks eller forsøk på juks.

Utdanningsdirektoratet foreslår endringer i kompetansekravene til de som skal ansettes som lærer med universitets- eller høyskoleutdanning, samt de som skal gi opplæring i nasjonale minoritetsspråk.

Det er også foreslått at elever med særskilte behov på 5.-7. trinn har rett på gratis SFO i skoleferier om skolen tilbyr skolefritidsordning da, samt at kommunen skal ha en plikt til å gi opplysninger om barn og unge som er i opplæringspliktig alder, men som ikke er tatt inn i skole.

I forslaget til forskrift til privatskoleloven legger Utdanningsdirektoratet inn at skolen kan redusere tiden til leksehjelp i samsvar med det antall trinn som tilbys, samt at alle skoler må ha et system for å klage på sluttvurderinger.

Kommunedirektøren anbefaler at Sarpsborg kommune avgir en høringsuttalelse som i all hovedsak støtter de foreslåtte endringene.

Utredning:

Bakgrunn

Etter oppdrag fra Kunnskapsdepartementet har Utdanningsdirektoratet sendt forslag til ny forskrift til opplæringslov og forslag til ny forskrift til privatskoleloven på høring. Høringsfristen er 18.02.2024.

Bakgrunnen for høringen er at Utdanningsdirektoratet (Udir) i sitt tildelingsbrev for 2021 fikk i oppdrag av Kunnskapsdepartementet (KD) å utarbeide forslag til forskrift til ny opplæringslov og endringer i forskrift til privatskoleloven.

I 2019 la opplæringslovutvalget frem utredningen Ny opplæringslov (NOU 2019:23). Etter dette ble forslag til ny opplæringslov sendt på høring i august 2021. Denne høringen fulgte også opp forslag til tiltak fra Meld. St. 6 (2019-2020) *Tett på- tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage, skole og SFO*, Meld. St. 18 (2020-2021) *Oppleve, skape, dele. Kunst og kultur for, med og av barn og unge* og Meld. St. 21 (2020-2021) Fullføringsreformen – med åpne dører til verden og fremtiden.

I Prop. 57 L (2022-2023) Lov om grunnskoleopplæringa og den videregående opplæringa (opplæringslova) la Kunnskapsdepartementet frem sitt forslag til ny opplæringslov. Stortinget vedtok ny opplæringslov 5.juni 2023.

Både ny opplæringslov og forskrift til denne skal etter planen tre i kraft 1. august 2024. Det samme gjelder endringene i privatskoleloven og ny forskrift til privatskoleloven.

Det foregår parallelle prosesser knyttet til fraværsregler, fag- og timefordelingen, modulstrukturert opplæring for voksne, godkjenning av utenlandsk fag- og yrkesopplæring, tvang og makt, kompetansekrav og vurderingsuttrykk på kompetansebeviset for elever med IOP. Flere av disse skal ha eller har hatt egne høringer.

Endringer i innholdet i forskrift til opplæringslova

Økt valgfrihet knyttet til opplæring i og på norsk tegnspråk

Utdanningsdirektoratet foreslår at elever med rett til opplæring i og på tegnspråk kan velge å følge alle de fire læreplanene etter Læreplanverket for Kunnskapsløftet- elever med tegnspråk, eller kun læreplanen i faget tegnspråk. Videre foreslår de å ta inn at elever som velger opplæring i faget norsk tegnspråk skal få utvidet timetall.

Elever med rett til opplæring i og på norsk tegnspråk kan følge egne læreplaner i fagene norsk tegnspråk, norsk, engelsk og drama og rytmikk. Etter dagens regler må elever med rett til opplæring i og på norsk tegnspråk velge å følge enten alle de fire læreplanene for elever

med tegnspråk, eller ingen av dem. Departementet foreslo i høringen til ny opplæringslov å gå bort fra denne regelen, slik at det også skal være mulig å velge å få opplæring kun i faget norsk tegnspråk. I tillegg foreslo departementet å gi elevene en rett til utvidet timetall i faget. Disse forslagene fikk bred støtte i høringen.

Kommunedirektøren støtter forslagene.

Fritak fra opplæring i fremmedspråk eller arbeidslivsfag eller fordypning på 8.-10. trinn
Utdanningsdirektoratet foreslår å gi elever med kvensk eller finsk som andrespråk, elever med norsk tegnspråk eller elever med særskilt språkopplæring fritak fra opplæring i fremmedspråk eller arbeidslivsfag eller fordypning på 8.-10.trinn. Forslaget innebærer at elevene er fritatt fra disse fagene dersom de har kvensk eller finsk som andrespråk, norsk tegnspråk eller særskilt språkopplæring.

I dag er elever som har samisk som første- eller andrespråk fritatt fra opplæringen, mens de andre gruppene må søke om slikt fritak. Utdanningsdirektoratet ser ikke grunn til å forskjellsbehandle disse gruppene med elever, og mener det er uheldig at elevene må søke om fritak der det ikke er noen vilkår for å få fritak. Dersom disse elevgruppene blir fritatt på grunnskolen, vil det samsvare bedre med tilsvarende regel for fritak på videregående skole. Fritaket på videregående gjelder likevel ikke elever med særskilt språkopplæring. Derfor må denne elevgruppen ha opplæring i fremmedspråk i videregående opplæring dersom de velger studieforberedende utdanningsprogram.

Utdanningsdirektoratet foreslår at elever som får opplæring i kvensk eller finsk som andrespråk, norsk tegnspråk eller særskilt språkopplæring, blir fritatt fra opplæring i arbeidslivsfag, og ikke bare fremmedspråk og fordyping. Slik det er i dag får elever med samisk som første- eller andrespråk et slikt fritak. Utdanningsdirektoratet ser ingen grunn til at ikke de andre nevnte elevgruppene også skal få dette fritaket.

Kommunedirektøren mener at disse endringene kan være uheldig for elever med særskilt språkopplæring siden disse elevene ikke er fritatt i videregående opplæring. Endringen krever at skolene har systemer for å sikre at disse elevene er kjent med hvilke muligheter de velger bort ved å ikke ha fremmedspråk i grunnskolen. Sarpsborg kommune mener også at det å inkludere arbeidslivsfaget i fritaket kan slå uheldig ut for de samme elevene. Opplæringen i særskilt norsk er en rettighet elevene har inntil de har nok kompetanse til å delta i den ordinære opplæringen i skolen. Dette er altså en overgangsordning. Det å delta i et praktisk fag som arbeidslivsfag og øve på norsk i naturlige omgivelser, vil kunne bidra til å styrke elevenes språklige kompetanse. På tross av disse motforestillinger velger kommunedirektøren å støtte forslagene.

Fritak fra skriveopplæring i ett av de norske skriftspråkene

Utdanningsdirektoratet foreslår å gi elever rett til å velge å ikke benytte seg av fritak fra skriveopplæringen i ett av de norske skriftspråkene. Elever som får særskilt språkopplæring i norsk kan få fritak fra skriveopplæringen i sidemål, eller velge selv at de ønsker det. Dette gjelder kun elever med særskilt norskopplæring som følger ordinær læreplan i norsk. Språkrådet har spilt inn at det er viktig at det ikke gis fritak fra opplæring i skriftlig sidemål uten søknad, og ønsker at det skal innføres et krav om å søke for å få fritak. De mener at elevene skal kunne velge om de ønsker å benytte seg av fritaket eller ikke. En slik praktisering er i samsvar med elevenes medbestemmelsesrett og rett til medvirkning i opplæringen.

Utdanningsdirektoratet mener det ikke er til elevens beste å innføre et slikt krav, da det allerede er vurdert at de elevene som omfattes skal ha rett til fritak. I stedet foreslår Utdanningsdirektoratet at elevene kan velge å få skriveopplæring i sidemål dersom de selv ønsker dette.

Kommunedirektøren støtter forslagene fra Utdanningsdirektoratet.

Forsering av fag

Utdanningsdirektoratet foreslår å fjerne at det må hentes inn samtykke fra eleven eller foreldrene til eleven før det fattes et vedtak om forsering. Bakgrunnen for dette er at det ikke er en plikt til å forsere selv om eleven har tilstrekkelig kompetanse til å gjøre dette. Utdanningsdirektoratet foreslår likevel å synliggjøre at eleven selv, eller foreldrene til elever uten selvråderett, må ønske at eleven skal forsere fag.

Kommunedirektøren støtter forslaget.

Gratis SFO i ferier for elever med særskilte behov

Utdanningsdirektoratet foreslår å legge til at elever med særskilte behov på 5.- 7. trinn har rett på gratis SFO i skoleferier dersom skolen tilbyr skolefritidsordning da. Dette er i tråd med praksisen i Sarpsborg kommune. I tillegg er det spesifisert at departementet kan gi forskrift om gratis skolefritidsordning, moderasjonsordninger og rammeplan for fritidsordningen.

Kommunedirektøren støtter forslagene.

Presisering av at eleven først må ha blitt varslet dersom standpunktvurderingen i orden eller i oppførsel skal settes ned

Utdanningsdirektoratet mener det kan virke uklart om det er mulig å gi nokså god eller lite god i standpunktkarakter i orden eller i oppførsel dersom eleven ikke har blitt tilstrekkelig varslet om det i forkant. De foreslår derfor å ta inn en presisering av at eleven må ha fått varsel om det, dersom standpunktkarakteren i orden eller oppførsel skal settes ned. Videre foreslås det å ta inn at det ikke skal være et krav om å varsle for å kunne gi nokså god eller lite god som standpunktkarakter dersom årsaken er en sanksjon for en enkelthendelse etter skolereglene.

Kommunedirektøren støtter forslagene.

Presisering av kravet om advarsel før en kandidat kan vises bort fra eksamen

Utdanningsdirektoratet mener at det ikke kommer tydelig frem at eleven skal få en advarsel og en reell sjanse til å endre oppførsel, før kandidaten kan bortvises. De foreslår derfor å endre ordlyden i den aktuelle paragrafen for å få dette tydeligere frem.

Kommunedirektøren støtter forslaget.

Eksamen skal annulleres dersom det oppdages juks eller forsøk på juks

Utdanningsdirektoratet foreslår å gjøre det tydeligere at eksamen skal annulleres dersom det oppdages juks eller forsøk på juks. I dagens paragraf står det at eksamen «kan» annulleres dersom eleven eller privatisten har «juksa eller forsøkt å jukse» ved eksamen. Regelen legger opp til at det skal gjøres to skjønnsmessige vurderinger: først om det konkrete tilfellet utgjør juks eller forsøk på juks, og deretter om eksamen skal annulleres på bakgrunn av dette. Utdanningsdirektoratet foreslår å endre til at eksamen «skal» annulleres dersom det oppdages juks eller forsøk på juks. Bakgrunnen for dette er et ønske om likebehandling av elevene.

Kommunedirektøren støtter forslaget.

Saksgang og klage i saker om fysisk skolemiljø

Utdanningsdirektoratet foreslår å innføre at saker om fysisk skolemiljø skal følge saksbehandlings- og klagereglene i forskrift om miljø og helse i barnehager, skoler og skolefritidsordninger. Klagereglene for opplæringsloven gjelder ikke for saker om fysisk

skolemiljø. Forskrift om miljø og helse i barnehager, skoler og fritidsordninger har egne saksbehandlingsregler for klage. Ved å synliggjøre at disse reglene skal benyttes kan det bli enklere for brukeren å finne fram til riktig regelverk. *Kommunedirektøren støtter forslaget.*

Øke kravet til antall studiepoeng til 300 for de som har universitets- eller høyskoleutdanning og skal ansettes i lærerstilling

Utdanningsdirektoratet foreslår å øke kravet til antall studiepoeng fra 240 til 300 for de som har universitets- eller høyskoleutdanning og skal ansettes i lærerstilling. Antall studiepoeng samsvarer da med antallet studiepoeng i en masterutdanning. I dagens paragrafer som regulerer ansettelse i lærerstilling, er ett av flere alternative vilkår at søkeren har universitets- eller høyskoleutdannelse som samlet utgjør minst 240 studiepoeng. Kravet på 240 studiepoeng henger sammen med blant annet lengden på de gamle fireårige grunnskolelærerutdanningene og muligheten til opptak på PPU på bakgrunn av bachelorgrad. De fleste lærerutdanninger i dag er mastergradsutdanninger, og for at det skal være samsvar mellom kravene som stilles til søkerne, foreslår Utdanningsdirektoratet at kravet til antall studiepoeng heves fra 240 til 300 studiepoeng.

Kommunedirektøren støtter forslaget.

Utdanningsdirektoratet foreslår også å gjøre unntak fra det nye kravet for søkere som har fått opptak til PPU på annet grunnlag, og har bestått utdanningen. Disse lærerne vil alle ha minst 240 studiepoeng, og direktoratet foreslår derfor å videreføre dagens regler for akkurat disse.

Kommunedirektøren støtter forslaget.

Unntak for krav om kompetanse for ansettelse av morsmålslærere i nasjonale minoritetsspråk

Utdanningsdirektoratet foreslår å innføre unntak fra kravet til kompetanse for ansettelse av morsmålslærere i nasjonale minoritetsspråk det ikke finnes studietilbud for i Norge. Det er et krav at en morsmålslærer med et annet morsmål enn eleven må ha bestått universitets- eller høyskoleeksamen med totalt minst 90 studiepoeng i elevens språk. En morsmålslærer med det samme morsmålet som eleven må dokumentere gode norskkunnskaper, samt ha lærerutdanning eller universitets eller høyskoleutdanning innenfor visse premisser.

Utdanningsdirektoratet foreslår å innføre et unntak fra kravet til lærerutdanning eller høyskolekompetanse for ansettelse av morsmålslærere i nasjonale minoritetsspråk det ikke finnes studietilbud for i Norge. Et unntak for minoritetsspråkene kan bidra til å understreke deres særegne status som minoritetsspråk. Siden det ikke finnes studietilbud i Norge i romanes og romani, vil det være vanskelig å få fast ansettelse som morsmålslærer i disse språkene med dagens regler. Utdanningsdirektoratet mener at forslaget kan bidra til å løfte frem de nasjonale minoritetsspråkene, og at det kan bidra til å få på plass et bedre tilbud for disse språkene enn det som finnes i dag.

Kommunedirektøren støtter forslagene.

Endringer knyttet til de som tidligere har vært kvalifisert til lærerutdanning

Utdanningsdirektoratet foreslår å endre dagens regel for de som tidligere har vært kvalifisert til lærerstilling slik at den knytter seg til tidligere gjennomført lærerutdanning. Etter dagens forskrift kan alle som har utdanning som lærer etter tidligere regler, eller har fått dispensasjon fra tidligere utdanningskrav, fremdeles ansettes i lærerstilling. Det betyr at dersom det tidligere skulle ha vært mulig å bli ansatt uten krav om lærerutdanning, vil man etter ordlyden kunne ansettes også fremover i tid, selv om det senere stilles krav om lærerutdanning. Direktoratet mener det er lite hensiktsmessig å ha en så generell overgangsregel for mulige reglendringer i framtiden.

Utdanningsdirektoratet mener det er hensiktsmessig å ha permanente unntaksregler for de tilfellene hvor lærerutdanningene endres. Det vil sikre at de som tidligere har tatt en lærerutdanning fremdeles vil kunne ansettes i en lærerstilling, selv om utdannelsen ikke lenger samsvarer med dagens kompetansekrav. Kravene for ansettelse i lærerstilling har over år endret seg lite, med unntak av nødvendige oppdateringer i tråd med endringene i lærerutdanningene. Det legges derfor til grunn at endringen vil få liten betydning.

Kommunedirektøren støtter å forsterke betydningen av kvalifisert lærerutdanning, og mener samtidig at det fortsatt er viktig med unntaksmuligheter. Kommunedirektøren støtter forslagene.

Det vises i denne sammenheng til vurdering av mulig overgangsordning knyttet til forslagene om endring i kompetansekrav for ansettelse i lærerstilling, som finnes i en egen høring.

Rapportering og evaluering av opplæringsvirksomheten

Utdanningsdirektoratet foreslår å utvide kommunenes rapporteringsplikt ved å åpne for å kunne hente inn opplysninger om barn og unge som er i opplæringspliktig alder, men som pt ikke er tatt inn i skole. Dette kan for eksempel gjelde dem som får hjemmeundervisning og nyankomne som ikke enda er skrevet inn på skole. Slik informasjon er viktig for å sikre at alle barn og unge som har rett til opplæring får denne retten oppfylt. Direktoratet vurderer at det også er behov for informasjon om de som får leksehjelp, og de som deltar i eller står på venteliste til musikk- og kulturskoletilbud. Det er videre tatt inn at personopplysningene kan brukes som grunnlag for forskning, analyse og statistikk.

Kommunedirektøren støtter forslagene.

Endringer i innholdet i forskrift til privatskoleloven

Utdanningsdirektoratet foreslår i stor grad tilsvarende regler i forskrift til privatskoleloven som i forskrift til opplæringsloven.

Fritak fra opplæringen i fremmedspråk, arbeidslivsfag eller fordypning

Dagens forskrift til privatskoleloven har ikke tilsvarende regler som forskrift til opplæringsloven om fritak fra opplæringen i fremmedspråk, arbeidslivsfag eller fordypning. Dette mener Utdanningsdirektoratet har vært en utilsiktet forskjell, og foreslår at tilsvarende regler tas inn i forskrift til privatskoleloven.

Kommunedirektøren støtter forslaget.

Leksehjelp

Utdanningsdirektoratet foreslår at skolen kan redusere tiden til leksehjelp etter hvor mange trinn skolen tilbyr. Leksehjelp skal være på minst åtte timer hver uke. Disse åtte timene med leksehjelp kan fordeles på alle ti trinn i grunnskolen. Mange private skoler tilbyr ikke alle trinn i grunnskolen. Utdanningsdirektoratet foreslår derfor at reduksjon i tilbudet kan skje i samsvar med antall trinn som tilbys.

Kommunedirektøren støtter forslaget.

Klage på sluttvurderinger

Utdanningsdirektoratet foreslår å tydeliggjøre at skoler som er godkjente med alternativ sluttvurdering, må ha et eget system for å klage på sluttvurderinger. Bakgrunnen for dette er at dette vurderes som utydelig i dagens forskrift.

Endringen fører også til at det blir samsvar med forskrift til privatskoleloven § 6-1 som sier at skoler som er godkjent på grunnlag av en anerkjent pedagogisk retning, og internasjonale skoler kan få godkjent alternative vurderingsordninger.

Kommunedirektøren støtter forslaget.

Konsekvenser økonomi, miljø og folkehelse:

Økonomi: Elever som bare velger opplæring i faget norsk tegnspråk kan få utvidet timetall. Dette kan medføre at noen flere elever velger opplæring i dette faget. Trolig vil det gjelde en relativt liten gruppe, og dermed ikke medføre vesentlige økonomiske konsekvenser. Gratis SFO for elever med særskilte behov på 5.- 7.trinn er allerede praksis i Sarpsborg kommune, og vil ikke medføre økte økonomiske kostnader av særlig betydning.

Miljø: Forslagene vurderes ikke å medføre miljømessige konsekvenser.

Folkehelse: Forslagene i høringen vil kunne bidra til å ivareta barns rettigheter, og i flere av forslagene bidra til medbestemmelse og økt valgfrihet.